

MÈTODES I MITJANS INSTRUCTIUS A UTILITZAR DINS L'AULA

Rosa Binimelis
Miquel Palou

D'ençà sobretot de la formulació de la Llei General d'Educació desenvolupada, només en part, durant els anys 70, és del tot freqüent al nostre entorn escolar l'ús de gran quantitat de terminologia relacionada no sols amb la didàctica de les distintes àrees o departaments, sinó amb la pròpia organització escolar.

Efectivament, en qualche ocasió gairebé tots els ensenyants hem tengut la necessitat de dur a terme qualche mena de **programació** o **disseny curricular** per diversos motius:

- * Elaboració del Pla Anual de Centre a partir i com a concreció del corresponent Projecte Educatiu de Centre (1)

- * Preparació de memòries didàctiques per a concursos i oposicions.

- * Disseny de la Programació d'Àrea, Departament, Seminari,...

- * Presentació a qualche Institució de propostes sobre innovació/investigació educatives.

- * etc.

Doncs bé, la revisió d'una mostra dels documents que han anat generant-se a algunes de les situacions que acabam d'esmentar, ens ofereix tot un glossari de termes -mètodes, estratègies, medis, mitjans, tècniques, objectius, metes, etc- utilitzats a diferents contextos. De la seva anàlisi es pot concloure:

a) Distints termes són utilitzats per tal de referir-se a un sol concepte.

b) Distints conceptes són tractats a partir d'un mateix terme.

c) Es donen interpretacions equívokes o poc precises d'una mateixa lectura, a causa de l'omissió d'alguns aspectes inherents a cada situació didàctica.

D'altra part, l'esperit del futur **Disseny Curricular Base** és prou clar en el sentit que haurem d'esser els propis ensenyants els responsables del seu vertader desenvolupament, a partir dels suggeriments oferits als distints **Blocs de continguts** -quant a procediments, actituds, orientacions per a l'avaluació, etc- i, en definitiva, a partir de les nostres aportacions dins el marc del que han vingut a denominar-se **Segon i Tercer nivells de concreció** (2).

Per tot això, sembla oportú establir una certa homogeneïtat quant a l'ús de la terminologia bàsica adequada que possibiliti el màxim aprofitament de la gran quantitat de material didàctic que, de ben segur, haurem d'intercanviar els ensenyants en un futur immediat i per tal de dur a terme la Reforma. Al respecte, la bibliografia que recomanem al final pot ser útil per clarificar conceptes i, també, eficaç a l'hora de preparar el disseny d'una situació d'ensenyament-aprenentatge.

Un cop establerts els objectius que es pretenen dur a terme i que haurien de respondre a la qüestió de QUE ENSENYAR?, cal definir els instruments que ens permetin establir el COM ENSENYAR? i que són bàsicament:

- A) MÈTODES
- B) TÈCNIQUES
- C) MITJANS

Aquests tres conceptes considerats globalment, constitueixen el que s'anomena una

ESTRATÈGIA INSTRUCTIVA. Passarem tot seguit a la seva descripció.

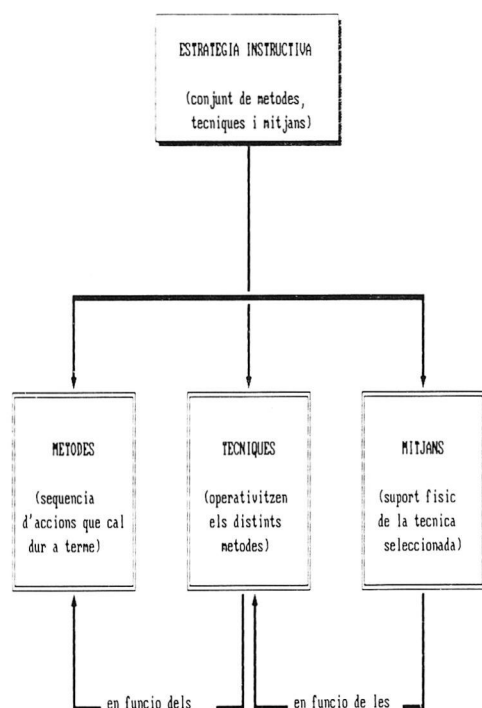
Per **mètode** entenem la seqüència general d'accions que configuren el "camí" que segueix el professor i que ha de possibilitar el procés instructiu. D'altra part, les **tècniques** són les distintes formes que permeten operativitzar un determinat mètode; conseqüentment, cal considerar-les en relació al mètode prèviament seleccionat. Els **mitjans** seran el suport físic que permetrà dur a terme les distintes tècniques. Cal aclarir que el terme "medios" utilitzat en castellà disposa d'una doble correspondència en la nostra llengua: el de mitjans al qual ens acabam de referir i el de **medis** que són els espais físics on es configura l'activitat d'ensenyament-aprenentatge. Malgrat tot, en algunes ocasions la frontera entre ambdós és qüestió de matisos.

Amb la intenció de sintetitzar les formes de treball escolar més freqüent dins l'aula, considerarem quatre mètodes que poden esser instrumentalitzats amb diverses tècniques. Per donar suport a tot això oferim una sèrie d'exem-

ples que es troben inserits al quadre que es presenta tot seguit.

Però el vertader problema es presenta a l'hora de decidir la **selecció dels mitjans didàctics**. Abans de tractar aquest punt, volem incidir en la clara relació existent entre una sèrie de mètodes -per exemple, els més representatius d'entre els que són utilitzats a les nostres aules- i les corresponents tècniques i mitjans, aquests dos lligats de forma particular en un context de situació instructiva; fent un símil parlariem de "software amb el seu corresponent hardware" (3).

METODES	TECNiques	MITJANS
ENSENYAMENT COL·LECTIU	llicio magistral filmacions audiovisuals	flissarra i altres derivats retroprojector i projector diapos. video, TV
ENSENYAMENT EN GRUP	debats phillips 66 treball d'idees	guións mobiliari facilment redistribuible a voluntat
ENSENYAMENT INDIVIDUALITZAT	ensenyament programat i/o assistit per ordinador	textos i material impres hard y soft informatic video interactiu
METODE EXPERIENCIAL	treball de camp laboratori joc de rols	itineraris material laborat. aula entorn natural

El major interès pels mitjans el trobam en la dècada dels setanta, d'on parteixen una gran quantitat de propostes per ajudar als professors a realitzar-ne una adequada selecció. Amb anterioritat, el tema es tractat des de dues posicions clarament diferenciades: una és l'anomenada "**pedagogia per objectius**", molt teòrica, unidireccional i homogènia, donat que utilitza únicament els objectius com a punt de partida de la planificació; el model resulta de poca utilitat pràctica, perquè requereix una concreció exagerada -fins i tot en termes de

conducta- de tots i cada un dels objectius. A l'altre extrem es situaria la posició "**experien-
cialista**" que dona resposta a qüestions tan concretes com las de "còm utilitzar?" o "còm dur a terme?; resulta útil per resoldre problemes puntuals, però es troba poc sistematitzada i per tant és de limitades possibilitats.

Per contra, els models sorgits més recentment barregen una major quantitat d'elements a considerar: característiques físiques dels mitjans (auditius, visuals, projectables, ...), factors de tipus pràctic (disponibilitat en el mercat, cost, versatilitat,...), grup destinatari (edat, condicionaments socials i familiars,...), relació amb els objectius didàctics i relació amb l'entorn considerat com el lloc on es realitzarà l'activitat educativa.

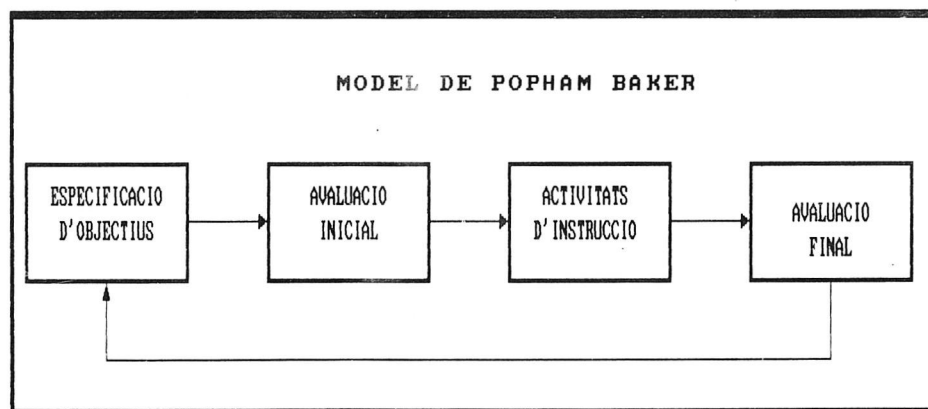
Els procediments emprats per a la selecció dels mitjans s'engloben dins dos tipus de models (4): el model basat en **matrius** i el basat en **fulls de respostes o algoritmes**. Ambdós es diferencien d'entrada en la quantitat d'elements que tenen en compte a l'hora de seleccionar el mitjà o mitjans més adequats, resultant estratègies distintes i fins i tot distints tipus de mitjans segons la perspectiva des de la qual aquests siguin considerats:

a) **generalista**; considera els mitjans en si mateixos amb unes característiques i atributs estructurals, és a dir, com a simples auxiliars de l'ensenyament.

b) **relacional**; aquí els mitjans passen a integrar-se activament en el procés instructiu i d'aprenentatge i per tant els trobam relacionats

amb els distints elements que hi intervenen, especialment dos: **OBJECTIUS** i **MÈTODES**. L'esquema que presentam tot seguit pot ajudar l'explicació (5).

D'acord amb aquesta concepció relacional de mitjà educatiu, consideram que els models que relacionen els mitjans amb els mètodes resulten els més complets, tenint en compte que en l'elecció del mètode ja resten inclosos elements tals com: edat dels alumnes i llur maduració psicoevolutiva, tipus d'entorn on es desenvoluparà el procés d'ensenyança-aprenentatge, principis psicopedagògics, continguts a desenvolupar, etc. D'altra part, cal no oblidar que les estratègies instructives -conjunt de mètodes, tècniques i mitjans- es corresponen a distintes situacions d'aprenentatge segons les característiques particulars dels alumnes, les metes -enunciats generals de les inten-

cions educatives- i els objectius a aconseguir entesos com la concreció successiva d'aquestes metes.

Així doncs, l'eficàcia dels mitjans sols pot ser concebuda en relació als nombrosos elements que intervénen en el procés d'instrucció.

A part, cal considerar altres factors que indubtablement condicionen el professor a l'hora de seleccionar-los: coneixements i creènces personals en relació als avantatges i desavantatges del seu ús i d'altres de caire pràctic: disponibilitat i possibilitats d'accés al propi centre, cost, facilitat d'esser utilitzats, etc. Però de tot això ja en parlarem en una propera ocasió.

Per saber més:

- * COLOM, A.J.; SUREDA, J. y SALINAS, J.(1988): *Tecnología y Medios Educativos*, Serie EDUCACION Y FUTURO nº 3, Madrid, Cincel.
- * ZABALZA, M.(1987): *Diseño y Desarrollo Curricular*, Madrid, Narcea.

Referències

- (1) ANTUNEZ, S. (1989): *El Projecte Educatiu de Centre*, Barcelona, Graó, pàg.11.
- (2) COLL, C. (1989): *Marc Curricular per a l'Ensenyament Obligatori*, Generalitat de Catalunya-Departament d'Ensenyament, Barcelona, pàg. 32.
- (3) HEIDT, E.(1978): *Instructional media and the individual learner*, Londres, Kogan Page.
- (4) COLOM, A.J.; SUREDA, J. y SALINAS, J. (1988): *Tecnología y Medios Didácticos*, Serie Educación y Futuro Nº 3, Madrid, Cincel, pàg. 47.
- (5) BLAZQUEZ, F. y otros (1983): *Didáctica general*, Madrid, Anaya. pàg. 32.

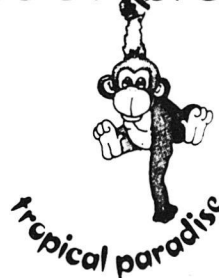
Embat

llibres

ESPECIALITZADA AMB PEDAGOGIA
I PSICOLOGIA.

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E
Centre Comercial «Los Geranios»
07002 Palma de Mallorca Tel. 71 33 50

KeeKae

MODA JUVENIL

Nuestra moda es tu estilo

P. Dezcallar i Net, 6